

Dr Dušan Janjić
Kordinator Foruma za etničke odnose

DA LI CRNOGORCI POSTALI ŠIPTARI

U Srbiji se sve češće čuje: Ma šta to hoće Crna Gora?

Javnost u Srbiji je iskreno iznenadjena činjenicom da su, u poslednjih tri godine, Srbija i Crna Gora postala dva različita sveta i dve političke svesti. Kao da jedna drugu više ne razumeju.

Opšta oznaka stava javnosti Srbije prema Crnoj Gori je:

- nedovoljna obaveštenost i razumevanje zbivanja u Crnoj Gori, i
- preovladjujuća centralistička politička svest, koja ne uvidja ni regionalne, etničke i konfesionalne različitosti, a kamoli nacionalno – državnu osbenost “mladjeg i manjeg brata” – Cren Gore.

Za one koji slede SPS, JUL i SRS, i sve do nedavno i za sledbenike DSS, vlast Crne Gore je secesionistička”, a cilj joj je da omogući da NATO trupe “okupiraju” Srbiju i Crnu Goru. U bulatovićevskom nemirenje s promenama u Crnoj Gori našli su svoje sledbenike i sagovornike.

Dotle, deo opozicije, koji se sada naziva demokratska opozicija Srbije, pod upravom DS odnosno Zorana Djindjića, luta. U početku oni su bili nezainteresovani za zbivanja u Crnoj Gori i uvereni da je reč o ličnom sukobom Mloševića i Djukanovića. Posle pobede Djukanovića na predsedničkim izborima, naročito tokom 1999 godine, razvili su neutemeljena ali zato prevelika očekivanja od “crnogorske pomoći”. Poklapa se to s idejom pojedinih moćnih krugova na Zapadu da bi Crnu Goru, kao i Kosovo, trebalo koristi za rušenje Miloševića. Danas, pak, iz redova ove opozicije dolaze glasovi razočarenja, a i ogorčenja crnogorskom vladajuće koalicije. Izražavajući tako mišljenje mnogih u Srbiji, furiozna Vesna Pešić je poručila da bi Crnogoci trebalo “Ili da pošteno napuste SRJ ili da izadju na izbore”. Tako je nametnuto pitanje: Nije valjda da su nam Crnogorci postali “Šiptari”? Nije valjda da će sada oni biti glavni krivci ca za sve promašaje i teškoće u ostvarivanju promena u Srbiji?

Uzvesno je da će demokratizaciji Srbije pomoći ako se zaustavi stvaranje pishologije izneverene verenice i propgandne – pishološke prireme masa za “konačno rešenje”, a pod motom: Ni s njima se ne može živeti! Glavni kerator ovakva atmosfere je režim. Milošević i vlada pomoću “prekih i konačnih rešenja”.

Uostalom,. za opoziciju je i ovaj put sve postvaljeno naglavačke kada je Milošević povukao potez: julsko oktroisanje Ustava SRJ i viknuo: Sad, svi na izbore! Na to je opozicija odgovorila kao dobar djak: U zagradu je stavljeno Miloševićevo okrotisanje saveznog ustava i rešeno je da mu se na izborima “preotme” vlast. Potom je usledila novi “doprinos” demokratskoj teoriji i prakis. Neko je izustio: Izbore pod bilo kojim uslovima! I zaista, u Srbiji nema uslova za izbore, ali će izbora biti i na njih su pozvani svi. Za Miloševića i

njegove dvorjane neslobodini izbori i kradje glasova su već poznat i uhodan način za održanje na vlasti i za bogaćenje. Tu je opozicija tek nužni demokratski dekor. Zapravo, bežeći od stvarnosti, u kojoj je Srbija ekonomska, socijalna i politička ruševina, skrojeno je novo carevo odelo. Uvereni da im se golotinja nevidi, političari mogu da se predaju strastima (izborne) kocke i kradje. U medjuvremenu žbiri će hapsiti, kidnapovati, proterivati i ubijati svakoga ko izusti: Car je go!

Ubedjena kao i u slučaju Albanac i Kosova, poslednjih deset godina, da Crna Gora trebalo da pomogne u rušenju Miloševića, da sačeka “demokratizaciju” Srbije, kada će, mada se rok ne zna, na red doći i interesi Crne Gore, srpska opozicija je došla na Sveti Stefan.

Neposredno pred Sveti Stefan iz opozicionih kuhinja usledile su “ponude” Djukanoviću da bude kandidat za Predsednika SRJ. Bio je to jedan od poslednjih pokušaja da se “iskoristi Djukanović”. Medjutim, na Svetom Stefanu sačekala ju je suzdržanost crnogorskih sagovornika, predstavnika DPS i NS. Sa svoje strane Djukanović je jasno stavio do znanja da crnogorska vlada ne želi da poklekne pred Miloševićem i njegovim oktroisanim ustavom te da će da bojkotuje “savezne izbore”.

Krajnje je vreme da srpska opozicija i Zapadna politika prestanu da sve, pa i Crnu Goru i Djukanovića posmtaraju kao orudje u borbi protiv Miloševića. Prvo, malo je izgleda da bi Djukanović uspešno izazvao Miloševića na njegovom terenu; drugo, to stalno iznava utiče na balans političkih snaga u samoj Crnoj Gori. Dakle, doprinos mirnom putu u promene i u demokratiju podrazumeva napuštanje politike u Crnoj Gori i vođenje politiku za Crnu Goru, kako je to, u svom izveštaju od avgusta, savetovao ESI.

Dakle, da bi opozicija mogla da odgovori na izazove koj su pred Srbijom, ona mora da se suoči sama sa sobom. Za to, kao i za kasnije, neizbeno i ne tako daleko, organizovano pružimanje vlasti, neophodno je da se već sada formira vlada u senci. To je jeidno efikasno sredstvo artikulisanja nezadovoljstva većine gradjana Miloševićevom diktaturom kao i organizovanja strateških opozicionih aktivnosti. Medjutim, to više od samozaljubljenosti srpskih opozicionih lidera, otežava njihova opsednutost Miloševićem. Oni koji bi da sednu na njegovo mesto, jesu tek deo njegove diktature. Otuda oni i nerazumeju da je Milošević sinonim za diktaturu. To je diktatura iz koje stotine hiljada ljudi izvlače profite kakve nigde i nikada ne bi mogla. Ta je diktatura u svom početku imala široku podršku. Sada, kad je većina gradjana Srbije razočarana poduženju diktature pomaže nespobnost opozicionih lidera da ponude demokratski projekt za Srbiju. Nema jasnog odgovora na krizu identiteta, nacionalnog, dražvnog a ličnog. Šizofrenija je postala normalno stanje. Tako se ide na tzv. jugoslovenske izbore, a poručuje se da će Srbiji biti bolje, a ne kaže se šta je Srbija i koje su joj granice. Vreme je da se odgovori da li Srbija zaslužuje da bude država. Tada će se znati i šta Srtbija odista želi. Dakle, Slobo je unutrašnje pitanje Srbije. Kad on bude odbačen od Srbije ni to što je “po porijeklu Crnogorac” neće mu pomoći. Tada će i poslednjem lošem djaku u vlasti i opoziciji biti lakše da razume šta to Crna Gora hoće.

Iako su i Srbija i SRJ, danas, trošne građevine sklone brzom padu, Milošević će učiniti sve što je u njegovoj moći. On i sada raspoláže značajnim polugama moći u svojim nacionalnim okvirima, da spreči sve što ugrožava njegovu vlast. Najsigurniji i najbolji put da se sperči novo krvoproliće na Balkanu, a sada u Crnoj Gori, je da se promeni vlast u Beogradu. Da Milošević i njegovi vlašću opijeni sledbenici napuste kormilo olupine od države koja se nekada zvala Srbija. Sadašnji izbori mogu se pokazati i kao još jedan autogol Miloševića. Oni će sigurno ubrzati njegov pad. Najpre, izbori su prilika za javno, jasno i masovno izražavanje nezadovoljstva većine građana Miloševićevom diktaturom; drugo, Koštunica, po prvi put u poslednjih godina, pokazuje da je moguća i demokratska i državotvorna artikulacija nacionalizma; treće, vraćajući Srbiju na same početke zapadne demokratije – princip legaliteta, sadašnja kampanja opozicije priprema Srbiju za sledeće korake ka savremenoj demokratiji; četvrto, nevoljno pa i pod gorčinom razočaranja Crnogorcima a i pod šokom ratnog »gubitka« Kosova opzicija počinje da shvata da joj je okvir u kome živi Srbija, a valjda će uskoro shvatiti i da je tamo uporešite vlasti i bogatstva Miloševića, a i onih koji će doći posle njega; peto, naročito ako se ostvari pobjeda u lokalnim izborima ojačaće veza opozicije i građana kao i antimiloševićevska mobilizacija masa koja će uskoro biti neophodna i jeidni štiti pred eventualnim izlivima ratnog i drugog nasilja od strane režima. S tog stanovišta, podrška demokratskim snagama Srbije, i na sadašnjim izborima pa i kad je opora i neumerena, jeste u interesu promena u Srbiji, osnaživanju reformi i demokratizacije u Crnoj Gori, ali je i neposredno u interesu stabilnosti Balkana.

A za uredjenje budućih odnosa Srbije i Crne Gore i dalje, i pored svega, postoje najmanje dva miroljubiva i demokratska izlaza iz problema:

- prvi, da Crna Gora i Srbija formiraju labavi politički ali na zdravim ekonomski osnovama i međusobnim interesima zasnovani Savez (konfederaciju ili uniju). Naravno, to zahteva znatan utrošak crogroskog ali i medjunarodnog vremena, novca i energije u ublažavanju tendencija centralizacije odnosno u uklanjanju Miloševića i započinjanju porcesa demokratizacije. To je ono što su Djukanović i vladajuća koalicija Crne Gore nazivali "bolja zajednička država";
- drugi, da Crna Gora krene putem sopstvenog osamostaljivanja.

Sa svoje strane i opozicija u Srbiji je rekla svoje. Naime, Koštunica je, 30 avgusta, formulisao za sada jedino mogući maksimum srpske opozicije: Savez između Srbije i Crne Gore može biti i labava federacija, ali prihvatiće se i samostalnost Crne Gore ako se za to opredele građani na referendumu koji bi trebalo raspisati i u Srbiji i u Crnoj Gori.

Naravno, obe strane bi trebalo još jednom da razmisle oko refrenduma. Pri tome bi trebalo imati u vidu dve stvari:

- prvo, do sada je refrndum bio put ili izgovor za rat,
- drugo, građani Crne Gore su glasanjem, na fer i kontorlisanim izborima, izabrali sadašnju vlast, uključujući i Predsednika Republike. Takodje, oni se do danas većinski

podržavaju ostvarivanje politike ove vlasti. Dakle, možda je ustavno oblikovanje (novim ustavom ili ustavnom deklaracijom) volje građana Crne Gore put miroljubivog rešenja.